

Ministerie van Koninkrijksrelaties, Onderwijs, Jeugd, Innovatie en Sport

a. L.G. Smith Boulevard 76, Oranjestad, Aruba

Aan : De voorzitter van de Staten van Aruba de heer M. Sneek
Ons Kenmerk : BMKOJIS-KR/25/21
Datum : 30 september 2025
Betreft : Position Paper – Advies van de Raad van State 70 jaar Statuut

Geachte Voorzitter,

Namens de Regering van Aruba bied ik u hierbij de position paper van het Land Aruba aan, getiteld 'Position Paper - Advies van de Raad van State 70 jaar Statuut'. Deze bijdrage vormt de formele visie van het Land Aruba op de juridische en democratische verhoudingen binnen het Koninkrijk der Nederlanden.

Aruba onderschrijft de oproep van de Raad van State tot samenwerking en rechtsstatelijkheid binnen het Koninkrijk.

De Regering van Aruba ziet in dit moment een unieke kans voor het samenbouwen aan een Koninkrijk gebaseerd op respect, gelijkwaardigheid en transparantie. Wij zijn vanzelfsprekend bereid om een nadere toelichting te geven.

Namens de Regering van Aruba,

mw. mr. G.L. Croes
Minister van Koninkrijksrelaties

Position paper van Aruba inzake Raad van State advies 70 jaar Statuut voor het Koninkrijk

Met belangstelling heeft Aruba kennisgenomen van het advies van de Afdeling Advisering van de Raad van State ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van het Statuut voor het Koninkrijk. Wij spreken onze waardering uit voor de grondige analyse en de aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen. Het rapport onderstreept terecht dat het Statuut, ondanks zeventig jaren, nog steeds relevant is als juridisch fundament voor de verhoudingen tussen de landen binnen het Koninkrijk. Ook de nadruk op constructieve samenwerking en onderlinge bijstand als leidende principes wordt door Aruba breed gedeeld. Deze leidraad essentieel is voor gezamenlijke vooruitgang en het welzijn van de burgers van ons Koninkrijk.

Het 70-jarig bestaan van het Statuut is een moment van reflectie. Zoals de Raad van State terecht benadrukt, gaat het hierbij niet alleen om formele bevoegdheden, maar vooral om de manier waarop de Landen samenwerken aan het oplossen van de concrete uitdagingen van hun burgers. De afgelopen jaren is op uiteenlopende terreinen ervaring opgedaan met verschillende vormen van samenwerking gebruikmakend van de instrumenten dat onze rechtsorde biedt. Het verdient aanbeveling deze ervaringen systematisch te evalueren en de goede elementen een structurele basis te geven. Hierin is het advies van de Afdeling Advisering in geslaagd.

Geen enkele regeling biedt sluitende oplossingen voor de geschetste uitdagingen op institutioneel niveau, of onder de bevolkingen; ook het Statuut niet. Wel biedt het Statuut bruikbare kaders en begrippen die te allen tijde in acht moeten worden genomen. Aruba deelt daarom de visie dat momenteel geen wijziging van het Statuut noodzakelijk is. Hierbij plaatst Aruba wel de kanttekening dat politieke meningsverschillen niet moeten worden gejuridiseerd, maar dat constitutionele verhoudingen evenmin mogen worden verdrongen door ad-hoc oplossingen en politiek compromis. Protocolen en politieke afspraken mogen niet uitgroeien tot een nieuw ongeschreven recht dat de constitutionele rechtsorde vervaagt.

Tegen die achtergrond biedt Aruba haar reactie op het advies van de Afdeling Advisering van de Raad van State bij 70-jarig bestaan van het Statuut. Deze reactie is niet uitputtend, maar concentreert zich op een viertal hoofdpunten, namelijk: (i) verhoudingen en besluitvorming; (ii) democratische legitimatie; (iii) geschillenbestechting, en; (iv) de waarborgfunctie van het Koninkrijk.

Verhoudingen en besluitvorming

Het is een feit dat de positie van de Caribische landen zowel in de ministerraad van het Koninkrijk, of als bijzondere gedelegeerden tijdens de behandeling van rijkswetgeving in de Staten-Generaal in aantal gering is. Daarnaast is het een feit dat de meeste Koninkrijkstaken door Nederlandse organen worden uitgevoerd. In dit verband steunen wij de aanbeveling van de Raad om vaker gebruik te maken van de mogelijkheid bijzondere gedelegeerden van de Staten van de Landen en gevolmachtigde ministers te laten deelnemen aan beraadslagingen van de Staten-Generaal, eventueel ook digitaal, en hen het recht te geven om vragen te stellen en te interromperen.

De bestaande voorzieningen, zoals het intern appèl of het voortgezet overleg, in de ministerraad van het Koninkrijk dreigen met de technologische vooruitgangen en het "bestuur op hoge snelheid" te worden uitgehold. De Afdeling Advisering benadrukt in dit verband dat de bevoegdheden van de Gevolmachtigde Ministers naar behoren dienen te worden toegepast en dat de mogelijkheden die het Statuut biedt volledig moeten worden benut, zodat de landen hun standpunten tijdig en adequaat kunnen inbrengen, zowel in de formele organen als daarbuiten, maar steeds binnen de kaders dat door het Statuut worden gesteld.

In het licht van het voorgaande acht de Regering van Aruba het van fundamenteel belang dat, naast de formele positie van de Gevolmachtigde Minister als lid van de Rijksministerraad, deze tevens structureel deelneemt als vast lid aan de onderraden van de ministerraad, waaronder de Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden.

Het advies van de Afdeling Advisering wijst erop dat onderlinge regelingen tussen de Caribische landen vaak een beter passend alternatief bieden. Aruba onderkent dit, maar merkt daarbij op dat landen terughoudend zijn om met rijkswetten in te stemmen, juist omdat deze na 2010 zijn geëvolueerd tot varianten die minder vrijwillig aanvoelen. Onderlinge regelingen in de zin van paragraaf 3 van het Statuut zijn bedoeld voor vrijwillige samenwerking tussen de landen op het terrein van autonome aangelegenheden. Vanuit dit perspectief verklaart de Regering van Aruba zich bereid om met regelmaat gebruik te maken van de bevoegdheden die het Statuut biedt ten aanzien van het aangaan van onderlinge regelingen binnen het Koninkrijk.

Democratisch deficit

Aruba herkent de constatering in het advies dat er sprake is van een democratisch tekort, of democratisch deficit. De Staten van Aruba zijn onvoldoende betrokken bij rijkswetgeving en Koninkrijksaangelegenheden die Aruba rechtstreeks raken. Dit tekort kan slechts worden hersteld door een verbeterde inspraak, niet enkel door theoretisch stemrecht of consultaties buiten het formele wetgevingstraject om, maar door feitelijke medezeggenschap en instemming. Daarbij kan worden gedacht aan meer betrokkenheid van de Staten van Aruba bij de formele voorbereiding en behandeling van rijkswetten. Consultaties buiten het formele wetgevingstraject mogen niet worden afgedaan als een verkapte vorm van inbreng, omdat wezenlijke parlementaire participatie en instemming door raadpleging wordt vervangen.

Het Statuut voorziet in de rijkswet als het formele wetgevingsinstrument binnen het Koninkrijk. Hoewel het Draaiboek voor de regelgeving de relevante procedures, voorschriften en modellen voor de totstandkoming van (consensus)rijkswetgeving uiteenzet, constateert de Regering van Aruba dat het consensusvereiste bij consensusrijkswetten in de praktijk onvoldoende zorgvuldig wordt getoetst. Voorts ontbreekt een expliciete en bewuste afweging van de voorwaarden waaronder een land zich uit een consensusrijkswet kan terugtrekken. Deze lacunes roepen vragen op over de vrijwilligheid en rechtsstatelijke borging van deelname aan consensusrijkswetten. Indien voor toetreding consensus vereist is, ligt het voor de hand dat voor uittreding eveneens consensus nodig is.

Het toekennen van actief kiesrecht aan Nederlandse ingezetenen van de Caribische landen voor de Staten-Generaal lijkt een relatief eenvoudige manier om het democratisch deficit te

verkleinen. Echter wenst Aruba dat deze mogelijkheid nader wordt onderzocht opdat de vertegenwoordiging evenredig en het democratisch tekort daadwerkelijk wordt opgevuld en dat de minderheidspositie van de Landen ten opzichte van Nederland daadwerkelijk wordt gecompenseerd.

Geschillenbeslechting

Sinds de inwerkingtreding van artikel 12a van het Statuut in 2010, bestaat de verplichting tot het bij rijkswet instellen van een algemene geschillenregeling ter beslechting van geschillen tussen het Koninkrijk en de Landen. Ondanks herhaalde initiatieven is deze regeling tot op heden niet gerealiseerd. Aruba acht een dergelijke regeling van groot belang voor eerlijkheid en stabiliteit in de samenwerking. Om die reden heeft de Regering van Aruba, namens de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, recent het Voorstel van Rijkswet houdende voorzieningen voor de behandeling van geschillen tussen het Koninkrijk en de landen (Rijkswet Koninkrijksgeschillen) ingediend bij de Tweede Kamer. Een volwaardige regeling moet aan drie uitgangspunten voldoen: geschillen moeten worden beslecht door een onafhankelijke instantie; deze instantie moet bevoegd zijn juridische geschillen te beoordelen, in het bijzonder de interpretatie van het Statuut en het handelen van Koninkrijksorganen; en zij moet een finaal oordeel kunnen geven. De Afdeling Advisering beaamt de noodzaak van een geschillenregeling binnen het Koninkrijk, maar gaat niet in op de voorwaarden zoals die oorspronkelijk zijn gesteld. Een 'gewone' geschillenregeling voorziet slechts in een politieke voortzetting van reeds bestaande overlegmechanismen. Daarmee wordt voorbijgegaan aan de gemaakte afspraken in 2010, herbevestigd in 2015 en 2018, en wordt het doel van duurzame, onafhankelijke geschillenbeslechting niet bereikt.

Waarborgfunctie

Als laatste benadrukt Aruba het belang van een zorgvuldige toepassing van de waarborgfunctie van het Koninkrijk. De Afdeling Advisering wijst er terecht op dat het ingrijpen van het Koninkrijk slechts aan de orde kan zijn bij ernstige, structurele schendingen die door een land zelf niet kunnen worden hersteld. Aruba onderschrijft dat uitgangspunt volledig. De waarborgfunctie mag niet verworden tot een instrument voor politiek ingrijpen, maar moet een strikt juridisch verankerde noodvoorziening blijven. In dat licht is het van groot belang dat de ministerraad van het Koninkrijk steeds de bevoegdheidsverdeling tussen de Landen en het Koninkrijk respecteert. De waarborgfunctie van het Koninkrijk dient duidelijk te worden gescheiden van samenwerking met Nederland, zoals de gezamenlijke versterking van domeinen als onderwijs, gezondheidszorg, rechtshandhaving en armoedebestrijding.

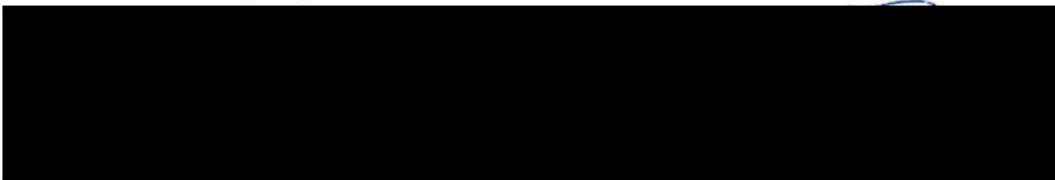
De Regering van Aruba ziet het advies van de Raad van State als een belangrijke aanleiding om in constructieve dialoog met de andere Landen en met Nederland te werken aan de verdere modernisering van de Koninkrijksrelaties. In dit kader stelt de Regering van Aruba voor om een jaarlijks terugkerend beraad in het leven te roepen waarin vertegenwoordigers van de regeringen, parlementen en academische instellingen van de vier Landen samenkomen om de rechtsstatelijke ontwikkeling en samenwerking binnen het Koninkrijk te bespreken en evalueren. Dit forum kan functioneren als strategisch denktank én als vertrouwensversterkend

mechanisme. Het vormt tevens een structurele opvolging van het momentum van 70 jaar Statuut en de reflectie van de Raad van State.

Het Statuut is geen statisch document, maar een instrument waarmee partners samen kunnen bouwen aan een Koninkrijk gebaseerd op respect, gelijkwaardigheid en transparantie. Discussies over wijziging van staatkundige structuren mogen ons niet afleiden van het aanpakken van reële problemen; de prioriteit moet liggen bij praktische oplossingen die bijdragen aan duurzame ontwikkeling, economische kansen en het welzijn van onze burgers binnen de geldende rechtsorde van ons Koninkrijk.

Namens de Regering van Aruba,

mr. M.G. (Mike) Eman
Minister-President van Aruba

mr. G.L. (Gerlien) Croes
Minister van Koninkrijksrelaties